

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

Кучер А. В.

д.е.н., с.д., чл.-кор. АЕНУ

Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства та агрохімії

імені О. Н. Соколовського»

м. Харків, Україна

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

ЕКОНОМІКА МІЛІТАРНОЇ ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Актуальна й важлива проблема подолання деградації ґрунтів і забезпечення нейтрального її рівня істотно загострилася внаслідок необґрунтованої повномасштабної збройної агресії російської федерації. Одним із ключових і надзвичайно актуальних завдань сучасної науки є економічне оцінювання деградації ґрунтів і земель України внаслідок воєнних дій, що потребує відповідної методології. Відповідаючи на нові виклики, нами узагальнено можливі впливи воєнних дій на земельні ресурси та деградацію ґрунтів унаслідок збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану. Ідентифіковано основні слабкі сторони чинних документів: (1) Методики визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації (затверджено наказом Мінагрополітики від 18 травня 2022 року № 295) та (2) Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану (затверджено наказом Міндовкілля від 4 квітня 2022 року № 167). Розвинуто методичні засади визначення збитків, завданих землі та ґрунтам унаслідок збройної агресії та бойових дій, які включають ключові пропозиції щодо вдосконалення чинних методик [1, 2]. Визначено сучасний стан, проблеми та пріоритетні завдання наукового забезпечення управління ґрунтами на етапі збройної агресії та післявоєнного відновлення аграрного сектора економіки. Акцентовано увагу на еколого-економічних наслідках деградації ґрунтів і методичних засадах економічного оцінювання збитків, завданих земельному фонду та ґрунтам унаслідок збройної агресії [3].

Розвиваючи та узагальнюючи результати попередніх наших досліджень [1–3], можемо констатувати започаткування нового напрямку, пов'язаного з економікою мілітарної деградації ґрунтів і земель (рис. 1).

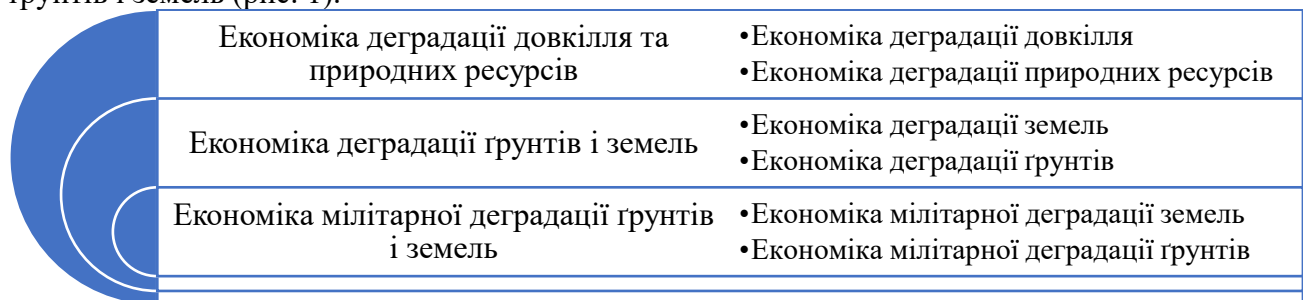

Рис. 1. Зв'язок основних категорій концепції економіки деградації ґрунтів і земель (методом ієрархічної структури)

Джерело: побудував автор.

Економіку мілітарної деградації ґрунтів і земель можна вважати окремим специфічним напрямом економіки деградації ґрунтів і земель, що, своєю чергою, є одним із складників економіки деградації довкілля та природних ресурсів.

Спираючись на ДСТУ 7874:2015 «Охорона ґрунтів. Деградація ґрунтів. Основні

положення», а також на введений раніше новий тип – воєнної (мілітарної) деградації ґрунтів [2, 3], вважаємо, що парадигма економіки мілітарної деградації ґрунтів і земель знаходить своє відображення в економічному дослідженні ґрунтово-деградаційних процесів, спричинених збройною агресією та воєнними діями, що включає в себе такі види: 1) механічна деградація; 2) фізична деградація; 3) хімічна деградація; 4) фізико-хімічна деградація; 5) біологічна деградація; 6) інші напрями впливу на ґрунти та земельні ділянки.

Ураховуючи зазначені види деградації ґрунтів, до основних напрямів економічних досліджень впливу повномасштабної агресії РФ, на ґрунтовий покрив і земельні ресурси України запропоновано віднести такі:

1. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від механічної деградації ґрунтів* (активізації ерозійних процесів; перемішування генетичних горизонтів (педотурбація); поява в ґрунті невластивих чужорідних тіл; порушення ґрунтового покриття тощо).

2. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від фізичної деградації ґрунтів* (погіршення фізичних властивостей ґрунтів; стійкі зміни гранулометричного складу тощо).

3. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від хімічної деградації ґрунтів* (втрати органічного вуглецю та поживних елементів; забруднення важкими металами, нафтопродуктами й іншими небезпечними забруднювачами тощо).

4. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від фізико-хімічної деградації ґрунтів* (підкислення / підлуження ґрунту, засолення ґрунту тощо).

5. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від біологічної деградації ґрунтів* (зниження біологічної активності ґрунту; погіршення санітарного стану; токсичність ґрунту тощо).

6. *Економічне оцінювання шкоди та збитків від інших видів деградації ґрунтів* (втрата екосистемних послуг, засмічення земель тощо).

7. *Комплексне економічне оцінювання шкоди та збитків, завданих ґрунтам і землям унаслідок впливу бойових дій на якість ґрунтів та їхню продуктивну здатність для сільськогосподарських культур.*

8. *Економічне обґрунтування сталого повоєнного відновлення земель, протидеградаційних і рекультиваційних заходів щодо відновлення ґрунтів.*

Отже, дістали дальшого розвитку положення щодо економіки мілітарної деградації ґрунтів і земель, зокрема в частині методичних засад визначення збитків, завданих землі та ґрунтам унаслідок збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану. Здійснено одну з перших спроб обґрунтувати ключові положення економіки мілітарної деградації ґрунтів і земель та пропозиції щодо вдосконалення чинних методик визначення шкоди та збитків, завданих збройною агресією земельному фонду та ґрунтам. До основних напрямів економіки мілітарної деградації ґрунтів і земель віднесено такі: економічне оцінювання шкоди та збитків від механічної, фізичної, хімічної, фізико-хімічної, біологічної деградації та інших напрямів впливу на ґрунти та земельні ділянки; комплексне економічне оцінювання шкоди та збитків, завданих ґрунтам і землям; економічне обґрунтування сталого повоєнного відновлення земель, рекультиваційних заходів щодо відновлення ґрунтів.

Результати дослідження можуть бути використані Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, Державною екологічною інспекцією України та іншими зацікавленими сторонами для вдосконалення (1) Методики визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації та (2) Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, а також для оцінювання величини вказаних збитків.

Список використаних джерел

1. Балюк С. А., Кучер А. В., Солоха М. О., Соловей В. Б., Смірнова К. Б., Момот Г. Ф.,

Левін А. Я. Вплив збройної агресії та воєнних дій на сучасний стан ґрунтового покриву, оцінка шкоди та збитків, заходи з відновлення: наук. доп. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 102 с. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15740.41608>.

2. Кучер А. Методика оцінювання збитків, завданих збройною агресією земельному фонду та ґрунтам: проблеми та напрями вдосконалення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. Vol. 6. No. 2. 10. <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.10>.

3. Стан і завдання наукового забезпечення управління ґрунтовими ресурсами на етапі збройної агресії та післявоєнного відновлення: моногр.; за ред. С. А. Балюка, А. В. Кучера. Київ: Аграр. наука, 2023. 168 с. <https://doi.org/10.31073/978-966-540-590-0>.

Economics of military soil degradation: challenges and prospects for sustainable land use

Abstract. The provisions regarding the economics of military degradation of soils and lands have been further developed, in particular, in the part of methodological basis for determining damage caused to land and soils as a result of armed aggression and hostilities during martial law. The main areas of economics of military soil and land degradation include the following: economic assessment of damage and losses from mechanical, physical, chemical, physico-chemical, biological degradation and other areas of influence on soils and land plots; comprehensive economic assessment of damage and losses caused to soils and lands; economic substantiation of sustainable post-war land restoration, reclamation measures for soil restoration.